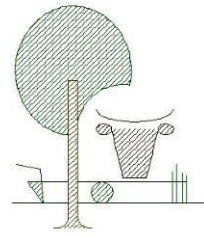

Αγροδασικά

Ενημερωτικό δελτίο για τα Αγροδασικά Συστήματα

№ 3 Ιούλιος 2014

Μία έκδοση του Ελληνικού Αγροδασικού Δικτύου

ΜΕΡΟΣ Α - ΕΛΛΑΔΑ

Ενίσχυση για Αγροδασικά συστήματα

Η εγκατάσταση και συντήρηση αγροδασικών συστημάτων (Υπομέτρο 8.2.: Ενίσχυση για αγροδασικά συστήματα) περιλαμβάνεται στα δασικά μέτρα (Μέτρο 8) του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Πυλώνας II, 2015-2020), που υπέβαλλε η χώρα μας για έγκριση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η εφαρμογή του μέτρου αυτού θα αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα για την αγροδασοπονία στη χώρα μας. Η περιγραφή των δασικών μέτρων όπως αυτά έχουν υποβληθεί βρίσκεται στον ακόλουθο σύνδεσμο:

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (Επίσημη Υποβολή)

<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?obj=ae196a7aa3d84ff7>

Κ. Μαντζανάς

Οι ελαιώνες ως αγροδασικά συστήματα

Παραδοσιακά οι ελαιώνες στη χώρα μας, αλλά και σε άλλες μεσογειακές χώρες, λειτουργούσαν ως αγροδασικά συστήματα. Οι ελιές ήταν φυτεμένες σε μεγάλες αποστάσεις μεταξύ τους και ανάμεσά τους συγκαλλιεργούνταν διάφορα γεωργικά φυτά, συνήθως σιτηρά ή ψυχανθή, αλλά και άλλες ειδικές γεωργικές καλλιέργειες, όπως είναι τα λαχανικά. Μάλιστα, πολύ συχνά συνυπήρχαν και αγροτικά ζώα με την οικόσιτη μορφή (π.χ. πρόβατα, κασίκες, γουρούνια, κότες και ζώα φόρτου), τα οποία έβοσκαν στον υπόροφο μετά τη συγκομιδή της καλλιέργειας ή και χωρίς να προηγηθεί καλλιέργεια (π.χ. την αυτοφυή βλάστηση). Τα ίδια ζώα κατανάλωναν και το φύλλωμα των κλαδιών που προέρχονταν από το κλάδεμα των δένδρων, ενώ τα υπολείμματά τους χρησιμοποιούνταν ως καύσιμη ύλη για θέρμανση ή μαγείρεμα. Έτσι, υπήρχε πλήρης αξιοποίηση, όχι μόνο των προϊόντων με κυρίαρχο τον ελαιόκαρπο, αλλά και των υποπροϊόντων των ελαιώνων. Βεβαίως, μια τέτοια αξιοποίηση απαιτούσε πολύ εργασία, ιδιαίτερα χειρωνακτική, αλλά πολύ λίγες ή και καθόλου εισροές, οπότε το όλο σύστημα ήταν βιώσιμο.

Η βιωσιμότητα των παραδοσιακών ελαιώνων ανατράπηκε μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και συγκεκριμένα από τη 10ετία του 1960, όταν μηχανοποιήθηκε η ελληνική γεωργία με την εισαγωγή του γεωργικού ελκυστήρα και εντατικοποιήθηκε η παραγωγή γεωργικών προϊόντων με την εισαγωγή των ανόργανων λιπασμάτων και των φυτοκτόνων, οπότε ευνοήθηκε η μονοκαλλιέργεια, αντί της παραδοσιακής πολυκαλλιέργειας. Έτσι, οι ελιές άρχισαν να φυτεύονται σε πυκνούς συνδέσμους (π.χ. 5Χ5 μ.), να λιπαίνονται και να ραντίζονται και να εγκαταλείπεται αναγκαστικά η συγκαλλιέργεια, γιατί δεν υπήρχε πλέον αρκετό φως στον υπόροφο για ένα άλλο γεωργικό φυτό. Με τον τρόπο αυτό, αυξήθηκε η παραγωγικότητα των ελαιώνων σε ελαιόκαρπο, αλλά αυξήθηκε και το κόστος παραγωγής εξ αιτίας της χρήσης των μηχανημάτων και, ιδιαίτερα των εισροών. Παράλληλα, εμφανίστηκαν και πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα με κυριότερο τη διάβρωση του εδάφους, το οποίο ήταν πλέον εκτεθειμένο στις ισχυρές βροχοπτώσεις του χειμώνα και της άνοιξης λόγω της απουσίας οποιασδήποτε φυτοκάλυψης στον υπόροφο. Το μοντέλο της μονοκαλλιέργειας της ελιάς επικράτησε σε όλη σχεδόν την Ελλάδα, τόσο στις νέες εκτάσεις στις οποίες φυτεύτηκε η ελιά, όσο και στους περισσότερους παραδοσιακούς ελαιώνες, οι οποίοι καταστράφηκαν για να ανταποκριθούν στα νέα οικονομοτεχνικά δεδομένα. Το μοντέλο αυτό συνεχίζει να εφαρμόζεται μέχρι σήμερα.

Με τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όμως, η ελληνική γεωργία συμπεριλαμβανόμενη και της ελαιοκαλλιέργειας είναι αναγκασμένη να προσαρμοσθεί πλέον στις απαιτήσεις για περισσότερο αειφορική και βιώσιμη αξιοποίηση της γεωργικής γης, η οποία θα είναι συμβατή και με το περιβάλλον. Αυτό σημαίνει στην ουσία στροφή από τη μονοκαλλιέργεια στην πολυκαλλιέργεια. Θα πρέπει δηλαδή οι ελαιώνες να συγκαλλιεργηθούν και πάλι με άλλα γεωργικά φυτά, προκειμένου να μετατραπούν σε αγροδασικά συστήματα, συγκεκριμένα σε δασογεωργικά. Η συγκαλλιέργεια αυτή όμως δε θα γίνει με τον τρόπο που γινόταν στα παραδοσιακά συστήματα, αλλά με ένα νέο τρόπο που θα αξιοποιεί και την τεχνολογία, την οποία έχει στη διάθεσή του ο γεωργός. Με άλλα λόγια, τα ελαιόδενδρα θα πρέπει να φυτεύονται σε γραμμές και όχι διάσπαρτα, προκειμένου να μπορούν τα γεωργικά μηχανήματα να κυκλοφορούν μεταξύ των γραμμών. Επίσης, θα πρέπει ο αριθμός των δένδρων στο στρέμμα να μειωθεί από τα 40 περίπου που είναι στη μονοκαλλιέργεια σε λιγότερα από 25, ούτως ώστε να μπορεί να αναπτυχθεί και ένα άλλο γεωργικό φυτό ανάμεσα από αυτά. Πιθανά γεωργικά φυτά που θα μπορούσαν να

συγκαλλιεργηθούν με τις ελιές είναι τα σιτηρά, τα ψυχανθή, τα όσπρια, τα αρωματικά και πολλά άλλα, ανάλογα και με τις συγκεκριμένες τοπικές συνθήκες. Όλα τα πειράματα μέχρι τώρα έχουν δείξει, ότι η συγκαλλιέργεια είναι οικονομικά πιο αποδοτική από τη μονοκαλλιέργεια και ο γεωργός μπορεί να αποκομίσει πολλαπλά οφέλη από την εισαγωγή δένδρων στο χωράφι του. Ειδικά για τους ελαιώνες, η συγκαλλιέργεια, όχι μόνο θα αποδώσει μεγαλύτερο, αλλά και σταθερότερο εισόδημα στον παραγωγό, επειδή το συγκαλλιεργούμενο γεωργικό φυτό θα μπορεί να του δίνει πρόσοδο στα έτη που η ελιά θα έχει λίγο ή καθόλου καρπό. Ας μη ξεχνάμε, ότι οι συγκαλλιεργούμενοι ελαιώνες αποτελούν παλιούς και γνώριμους τρόπους εκμετάλλευσης της γης, οι οποίοι αποτελούν μέρος της ελληνικής παράδοσης, αλλά και του φυσικού μας περιβάλλοντος.

Β.Π. Παπαναστάσης

Περιοχές Οικολογικές Εστίασης (ECOLOGICAL FOCUS AREAS): Μεταξύ Ελπίδων και Ανησυχιών

Στη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, το 30% της βασικής ενίσχυσης εξαρτάται από την εφαρμογή πρακτικών επωφελών για το κλίμα και το περιβάλλον. Αυτή αποκαλείται «πράσινη ενίσχυση». Η καθιέρωση Περιοχών Οικολογικής Εστίασης (EFA, Ecological Focus Area) συνδέεται με τις "πράσινες ενισχύσεις" και είναι μία από τις πρακτικές που αναφέρονται στον [Κανονισμό 1307/2013](#). Ο Κανονισμός αυτός περιλαμβάνει επίσης τους μόνιμους βοσκότοπους (*permanent pastures*) και τη διαφοροποίηση των καλλιεργειών (*crop diversification*).

Οι EFA έχουν ως στόχο να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τη βιοποικιλότητα στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Από την 1η Ιανουαρίου 2015, εκμεταλλεύσεις άνω των 15 εκταρίων, θα πρέπει να αποδώσουν το 5% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων τους σε EFA. Υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις, όπως περιφέρειες με δασικές εκτάσεις περισσότερο από 50%. Από την 1η Αυγούστου 2014, κάθε Κράτος-Μέλος κοινοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ποιά από τα μέτρα, που αναφέρονται στο άρθρο 46.2, θεωρούνται ως EFA. Μερικά από αυτά μπορεί να συμβάλουν στην περαιτέρω προώθηση της Αγροδοσοπονίας, όπως τα χαρακτηριστικά του τοπίου (φυτοφράκτες, δέντρα στη γραμμή, μεμονωμένα δέντρα, δέντρα σε ομάδες και όρια αγρών κ.λπ.), οι ζώνες ανάσχεσης (*buffer zones*), οι αγροδοσοπικές περιοχές και οι περιοχές με βραχυχρόνια αμειψισπορά (χωρίς τη χρήση ανόργανων λιπασμάτων ή/και φυτοπροστατευτικών προϊόντων). Το άρθρο 45 του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού των Άμεσων Ενισχύσεων ([Delegated Regulation on Direct Payments](#)) προβλέπει πρόσθετα κριτήρια για κάθε EFA.

Όταν συζητιόνταν πριν από λίγους μήνες ο κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμός των Άμεσων Ενισχύσεων¹, ένα από τα πιο φλέγοντα ζητήματα ήταν οι EFA. Ορισμένα Κράτη-Μέλη και μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εξέφρασαν ανησυχίες ότι οι EFA θα αποκλειαν περιοχές από την αγροτική παραγωγή. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Διακήρυξη ([Declaration](#)) τον Απρίλιο του 2014, στην οποία επιβεβαίωσε ότι εναπόκειται στα Κράτη-Μέλη να καθορίζουν σαφείς κανόνες για τις EFA (όπως είδη γεωργικών καλλιεργειών που μπορούν να αναπτυχθούν και τεχνολογιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν) διασφαλίζοντας ή βελτιώνοντας παράλληλα τη βιοποικιλότητα.

Επιπλέον, όσον αφορά την παραγωγή αζωτοδεσμευτικών καλλιεργειών σε EFA, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αύξησε το διορθωτικό συντελεστή παρά τις αντιδράσεις, δηλαδή 1 εκτάριο αζώτου αζωτοδεσμευτικών καλλιεργειών όπως μηδικής, τριφυλλιού ή λούπινου να ισοδυναμεί με 0,7 εκτάρια EFA, ενώ η αρχική έκδοση του εγγράφου μιλάγε για 0,3 εκτάρια. Η Διακήρυξη αναφέρει ότι "οποιαδήποτε αζωτοδεσμευτική καλλιέργεια που εγκαθίσταται σε EFA θα πρέπει να γίνει με τρόπο που θα ενισχύει τη βιοποικιλότητα, τηρώντας τους όρους παραγωγής που ορίζονται για την EFA από τα Κράτη-Μέλη".

¹Μία κατ' εξουσιοδότηση πράξη (*delegated act*) σχεδιάζεται για να παρέχει ή να βελτιώσει τις τεχνικές λεπτομέρειες ή μη στοιχειώδη στοιχεία της βασικής πράξης (*basic act*).

Ενώ η Διακήρυξη έτυχε θερμής υποδοχής από οργανώσεις αγροτών που δήλωσαν ότι "[παρέχει στους αγρότες επαρκή ευελιξία κατά την εφαρμογή των απαιτήσεων για πρασίνισμα](#)"², έχει επικριθεί εντόνως από τις ΜΚΟ. Οικολογικές ομάδες αναγνωρίζουν πολύ μικρή περιβαλλοντική αξία στις αζωτοδεσμευτικές καλλιέργειες και ανησυχούν για τη χρήση των φυτοφαρμάκων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δικαιολόγησε την προώθηση των αζωτοδεσμευτικών καλλιεργειών προκειμένου να καταπολεμηθεί η ισχυρή εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγωγές πρωτεϊνούχων καλλιεργειών.

Μια πρώτη αποτίμηση των ΕΦΑ θα πραγματοποιηθεί μετά το πρώτο έτος εφαρμογής. Ο αγροδοασικός τομέας θα πρέπει να είναι σε εγρήγορση ενημερώνοντας την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με ποιο τρόπο τα μέτρα που σχετίζονται με την Αγροδοασοπονία τίθενται σε εφαρμογή από τα Κράτη-Μέλη και, εάν χρειαστεί, να προτείνει βελτιώσεις.

Άρθρο: Mélanie Lamaison (7 Ιουλίου 2014)

Πηγή: EUROPEAN AGROFORESTRY FEDERATION, Newsletter 4/2014

Απόδοση: Σταματία Νασιάκου

Συντονισμένες Ενέργειες για την Προώθηση της Αγροδοασοπονίας στα Κράτη-Μέλη και τις Περιφέρειες

Μετά από μακρινές διαπραγματεύσεις στις Βρυξέλλες για την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), στην οποία η EURAF [άσκησε επίμονες πιέσεις για την Αγροδοασοπονία](#), ελήφθησαν τελικά μερικές από τις πιο σημαντικές αποφάσεις για τον τρόπο που θα εφαρμοστεί η ΚΑΠ κατά την περίοδο 2015-2020 σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Πράγματι, τα Κράτη-Μέλη (ΚΜ) και οι περιφέρειες έχουν μεγάλο βαθμό ελευθερίας για την προσαρμογή των Κανονισμών της ΚΑΠ, και έτσι η άσκηση πίεσης σε αυτό το χρονικό σημείο είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι τα αγροδοασικά συστήματα θα λάβουν την κατάλληλη πολιτική υποστήριξη κατά τα προσεχή έτη. Ο χρόνος πλησιάζει!

Στον πρώτο πυλώνα υπάρχουν δύο σημαντικά ζητήματα για τα αγροδοασικά θέματα για τα οποία τα ΚΜ θα πρέπει να αποφασίσουν μέχρι τον Αύγουστο του 2014. Πρώτον, όπως παρουσιάζεται πιο αναλυτικά από τη Mélanie Lamaison σε αυτό το ενημερωτικό δελτίο, τα ΚΜ έχουν τη δυνατότητα να περιλαμβάνουν τα αγροδοασικά συστήματα και τα χαρακτηριστικά αυτών στους καταλόγους των Περιοχών Οικολογικής Εστίασης (ΕΦΑ). Αυτό είναι σημαντικό, δεδομένου ότι οι αγρότες μπορούν να επιλέξουν να λάβουν την πράσινη ενίσχυση. Δεύτερον, υπάρχει το ζήτημα της επιλεξιμότητας για άμεσες ενισχύσεις των αγροτεμαχίων που περιέχουν δέντρα, τα οποία παρεμπόδιζαν την προώθηση της αγροδοασικής δραστηριότητας σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους της ΚΑΠ.

Ο ισχύων [Κανονισμός 1306/2013](#) και ο συναφής [κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμός της Επιτροπής](#) (Commission Delegated Regulation) είναι σχετικά ευνοϊκοί για τους φυτοφράκτες και τα άλλα χαρακτηριστικά των τοπίων που γειτνιάζουν με τα αγροτεμάχια, καθώς τους θεωρούν επιλέξιμους, αν και το γενικό όριο είναι 2 m σε πλάτος (με ορισμένες εξαιρέσεις). Όσον αφορά τα μη φρουτοφόρα δέντρα εντός αγροτεμαχίων, δύο γενικές προϋποθέσεις καθορίστηκαν από τον [κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό](#) για την πλήρη επιλεξιμότητα: α) οι γεωργικές δραστηριότητες να μπορούν να εκτελούνται κανονικά, και β) να υπάρχουν λιγότερα από 100 δένδρα ανά εκτάριο. Τα ΚΜ έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν μια χαμηλότερη μέγιστη πυκνότητα δένδρων, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην ολική ή μερική εξαίρεση πολλών αγροδοασικών τεμαχίων, γι' αυτό θα πρέπει να παρακολουθούμε την εν λόγω απόφαση και να βεβαιωθούμε ότι η μέγιστη δυνατή πυκνότητα των

²Σύμφωνα με τον Albert Jan Maat, πρόεδρο της COPA (Committee of Professional Agricultural Organisations).

100 δέντρων ανά εκτάριο υιοθετείται και διατηρείται στους εθνικούς και περιφερειακούς κανονισμούς.

Στην περίπτωση των *μόνιμων λειμώνων*³ (συμπεριλαμβανομένων των *μόνιμων βοσκοτόπων*⁴) που περιέχουν δέντρα, τα ΚΜ μπορούν να επιλέξουν έναν εναλλακτικό αναλογικό σύστημα pro-rata, με πολλά επίπεδα "μειωμένης επιλεξιμότητας". Εάν όμως αυτή η επιλογή εφαρμοστεί περιοριστικά, θα μπορούσε να μειώσει δραματικά τις άμεσες ενισχύσεις που λαμβάνουν τα δασολιβαδικά αγροτεμάχια, γι 'αυτό πρέπει να υποστηριχτεί μια ευέλικτη εφαρμογή με τις λιγότερες επιπτώσεις του συστήματος pro-rata. Τα ενεργά δασολιβαδικά συστήματα, με δέντρα και θάμνους προσβάσιμα και χρησιμοποιούμενα από τα βόσκοντα ζώα θα πρέπει να πιστοποιηθούν για πλήρη επιλεξιμότητα.

Στο δεύτερο πυλώνα, υπάρχουν τα εθνικά ή περιφερειακά Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης (RDPs, Rural Development Programmes) που αποτελούνται από μια επιλογή των μέτρων που προσφέρονται στον [Ευρωπαϊκό Κανονισμό 1305/2013](#). Θα πρέπει οπωσδήποτε να υποστηρίξουμε την εφαρμογή του [Άρθρου 23](#) (Σύσταση αγροδασικών συστημάτων), καθώς δίνει την πιο προφανή και άμεση υποστήριξη της αγροδασικής δραστηριότητας. Επιπλέον, όπως το σχετικό [Δελτίο του Μέτρου](#) (Measure fiche) περιγράφει λεπτομερώς, το άρθρο 23 μπορεί να καλύψει ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων: οι επιδοτήσεις μπορούν να καλύψουν όχι μόνο τη φύτευση των δέντρων ή την αραίωση των δασών για τη δημιουργία αγροδασικών συστημάτων, αλλά επίσης συμπληρωματικές επενδύσεις (π.χ. περιφράξεις, προστατευτικές κατασκευές, ποτίστρες ή τα υπόστεγα ζώων) όπως και το κόστος συντήρησής τους για 5 χρόνια.

Παρ' όλα αυτά, τα αγροδασικά συστήματα μπορεί να υποστηριχτούν επιπρόσθετα από άλλα μέτρα του δεύτερου πυλώνα. Για παράδειγμα, η βόσκηση των δασών και των αντιτυρικών λωρίδων για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών μπορεί να χρηματοδοτηθεί μέσω του άρθρου 24, η βιολογική γεωργία (άρθρο 29) μπορεί να ενθαρρύνει τη συνύπαρξη οπωροφόρων δένδρων και ζωικού κεφαλαίου (π.χ. βοσκόμενοι ελαιώνες), και ορισμένα αγροδασικά συστήματα μπορεί να είναι επιλέξιμα στα πλαίσια των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων και των μέτρων κατά της κλιματικής αλλαγής (άρθρο 28) ή το μέτρο που συνδέει το Δίκτυο Natura 2000 με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (άρθρο 30).

Η ΕΕ θα εγκρίνει συνολικά 113 RDPs κατά την τρέχουσα αυτή περίοδο της ΚΑΠ, έτσι υπάρχουν 113 ευκαιρίες για την ενσωμάτωση των αγροδασικών μέτρων σε αυτά! Τα RDPs βρίσκονται στο τελικό στάδιο επεξεργασίας, στο στάδιο της δημόσιας διαβούλευσης ή στο στάδιο της αναθεώρησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έτσι είναι η τελευταία μας ευκαιρία να επηρεάσουμε το περιεχόμενό τους. Γνωρίζετε τι συμβαίνει στη χώρα σας;

Άρθρο: Jabier Ruiz, Rosa Mosquera Losada (7 Ιουλίου 2014)
Πηγή: EUROPEAN AGROFORESTRY FEDERATION, Newsletter 4/2014
Απόδοση: Σταματία Νασιάκου

Νέα από τις Δραστηριότητες της European Agroforestry Federation (EURAF)

Η Γενική Συνέλευση της EURAF στο Cottbus

³ Απόδοση του permanent grassland

⁴ Απόδοση του permanent pasture

Η Γενική Συνέλευση (Γ.Σ.) της EURAF λαμβάνει χώρα κάθε δύο χρόνια. Η τελευταία Γ.Σ. συνήλθε στην πόλη Cottbus της Γερμανίας στις 4 Ιούνη. Πρόσκληση συμμετοχής έλαβαν όλα τα μέλη της EURAF, αλλά και οι συμμετέχοντες στο 2^ο European Agroforestry Conference. Επιπλέον συμμετείχαν online 20 με 30 μέλη της EURAF.

Στην αρχή παρουσιάστηκε η [Έκθεση Δραστηριοτήτων](#) (Activity Report) και η [Οικονομική Έκθεση](#) (Financial Report) των τελευταίων 2 ετών, ενώ έμφαση δόθηκε ιδιαίτερα στη συντονισμένη και στοχευμένη δουλειά της EURAF ([EURAF's lobbying work](#)) στις Βρυξέλλες.

Κατόπιν εθνικοί εκπρόσωποι από την Ελβετία, την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Κάτω Χώρες, το Κοσσυφοπέδιο, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ελλάδα, τη Γερμανία, τη Γαλλία, το Βέλγιο και την Τσεχική Δημοκρατία παρουσίασαν [εκθέσεις σχετικές με θέματα Αγροδασοπονίας](#) των χωρών τους.

Ακολούθησε συζήτηση σχετική με τις κύριες προτεραιότητες της EURAF για τα επόμενα δύο χρόνια και την εκλογή της νέας Εκτελεστικής Επιτροπής. Κύριες προτεραιότητες της EURAF θα είναι η έρευνα, η μεταφορά γνώσης και τα εκπαιδευτικά προγράμματα (όπως π.χ. το πρόγραμμα AGFORWARD), και η οργάνωση του 3ου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Αγροδασοπονίας τον Ιούνιο του 2016 στο Μονπελιέ. Όπως αναφέρθηκε στη Γ.Σ. "ελπίζουμε να εγγραφούν νέες εθνικές ενώσεις Αγροδασοπονίας στην EURAF κατά την προσεχή περίοδο των δύο ετών. Στόχος μας είναι επίσης η δικτύωση με ενδιαφερόμενους (stakeholders) σε όλη την Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένου και του νέου θεσμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Ομάδες Διαλόγου των Πολιτών» και «δεξαμενών σκέψης», όπως το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Πολιτικής που αξιολογεί την εφαρμογή της ΚΑΠ 2014-2020. Ως εκ τούτου, η EURAF και οι εθνικές ενώσεις καλούνται να παίξουν βασικό ρόλο σε μια σειρά επιχειρησιακών και στοχευμένων ομάδων, που θα χρηματοδοτηθούν από την ΚΑΠ".

Σύμφωνα με τη νέα Πρόεδρο της EURAF, κ. Rosa Mosquera-Losada "Αυτό θα βοηθήσει στη μεταφορά εμπειρίας, ερευνητικής και πρακτικής, από υφιστάμενες μελέτες στους τελικούς χρήστες: τους αγρότες. Επίσης, θα βοηθήσει στον εντοπισμό των τεχνικών προβλημάτων που πρέπει να επιλυθούν, εντοπισμός που θα βασίζεται στη συνεχή ανταλλαγή ιδεών μεταξύ ερευνητών και ενδιαφερομένων. Το AGFORWARD ασχολείται με παρόμοια θέματα, και η EURAF θα συνεργαστεί στενά με αυτό αλλά και άλλα σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα. Η Εκτελεστική Επιτροπή της EURAF στηρίζεται στα μέλη της ώστε να ενημερώνεται σχετικά με πρωτοβουλίες στις οποίες θα πρέπει όλοι να συμμετάσχουμε!"

Η Νέα Εκτελεστική Επιτροπή της EURAF

Η EURAF απέκτησε νέα Εκτελεστική Επιτροπή. Τα 6 μέλη της Επιτροπής εκλέχτηκαν κατά τη διάρκεια της Γενικής Συνέλευσης της EURAF που συνήλθε στο Cottbus της Γερμανίας στις 4 Ιουνίου 2014. Πρόκειται για τους

Πρόεδρος: Rosa Mosquera Losada PhD (Spain)

Η Rosa διευθύνει το σχετικό πρόγραμμα διδακτορικής έρευνας σε θέματα Αγροδασοπονίας στο Πανεπιστήμιο Santiago de Compostela, διευθύνει το Πακέτο Εργασίας που σχετίζεται με θέματα Πολιτικής στο διεθνές πρόγραμμα AGFORWARD, και συμμετέχει ως ειδικός στις εργασίες του Γραφείου Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Γεωργίας της Ισπανίας.

Αναπληρωτής Πρόεδρος: Gerry Lawson BSc, MIBiol, MICFor (UK)

Ο Gerry συμμετείχε για 10 χρόνια σε θέματα πολιτικής έρευνας, και πληροφοριακών συστημάτων στο Natural Environment Research Council HQ. Διεύθυνε επίσης πακέτα εργασίας που σχετίζονταν με το modelling και την πολιτική σε ερευνητικά προγράμματα Αγροδασοπονίας. Είναι Κύριος

Ερευνητής (Research Fellow) NERC Centre for Ecology and Hydrology και σύμβουλος στην UberResearch GmbH.

Γραμματέας: Jeroen Watté, Bio-engineering in land and forest management (Belgium)

Ο Jeroen είναι βιο-μηχανικός, έχει δουλέψει στο Βόρειο Malawi της Αφρικής το 2000, και έκτοτε ασχολείται με την προώθηση της αειφορικής γεωργίας, της αγρο-οικολογίας, της βιολογίας εδάφους και της Αγροδασοπονίας. Εργάζεται για την Βέλγικη ΜΚΟ Wervel vzw.

Αναπληρωτής Γραμματέας: Adolfo Rosati PhD (Italy)

Ο Adolfo κι εργάζεται στο Agricultural Research Council (CRA) της Ιταλίας. Ειδικεύεται στο ρόλο των ελαιώνων ως αγροδασικών συστημάτων και ηγείται του CRA στη συμμετοχή του στο AGFORWARD. Συντονίζει την ομάδα εργασίας της Society of Silviculture and Forest (SISEF) στην Ιταλία. Διευθύνει άρμα 24 εκταρίων με αγροδασικό χαρακτήρα όπου καλλιεργεί πάνω από 1300 ποικιλίες και δασικά είδη.

Ταμίας: Sylvène Laborie-Roussel (France)

Η Sylvène έχει δουλέψει στον τραπεζικό τομέα και ειδικεύεται στους φυσικούς πόρους (ιδιαίτερα τους δασικούς). Έχει διερευνήσει τα οικολογικά και οικονομικά πλεονεκτήματα της Αγροδασοπονίας στη Γαλλική Guyana (N. Αμερική) και την Ινδία.

Αναπληρωτής Ταμίας: Joana Amaral Paulo, Forestry PhD (Portugal)

Η Joana είναι διδάκτορας Δασολογίας με έρευνα στη μοντελοποίηση της ανάπτυξης και της παραγωγής των φυτειών φελλοδρυός. Εργάζεται στο Γεωπονικό Τμήμα του Technical University of Lisbon.

*Πηγή: EUROPEAN AGROFORESTRY FEDERATION, Newsletter 4/2014
Απόδοση: Μιχαήλ Βραχνάκης*

2ο Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Αγροδασοπονίας στο Cottbus της Γερμανίας

Το 2ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο για τη Αγροδασοπονία πραγματοποιήθηκε στο Cottbus της Γερμανίας στις 4-6 Ιουνίου 2014. Το συνέδριο διοργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Αγροδασοπονίας (EURAF) και το παρακολούθησε το μέλος του Ελληνικού Αγροδασικού Δικτύου κα Νατάσα Παντέρα.

Την πρώτη μέρα του συνεδρίου και κατά τη διάρκεια της Γενικής συνέλευσης της EURAF εκλέχθηκε η Prof Rosa Mosquera-Losada ως η νέα Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Αγροδασοπονικής Ομοσπονδίας.

Το θέμα του συνεδρίου αφορούσε την ενσωμάτωση της επιστήμης και της πολιτικής στην προώθηση της αγροδασοπονίας. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου παρουσιάστηκαν εργασίες σχετικά τη διαχείριση των δασολίβαδων, τους κύκλους του άνθρακα, νερού και θρεπτικών στοιχείων σε αγροδασοπονικά συστήματα, το ρόλο της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης στη στήριξη της αγροδασοπονίας, τα περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα της αγροδασοπονίας, τη χρήση αγροδασοπονικών συστημάτων για αποκατάσταση υποβαθμισμένων περιοχών καθώς και καινοτόμες ιδέες για αειφορική γεωργία με αγροδασοπονία. Τα πρακτικά του συνεδρίου έχουν αναρτηθεί στην εξής διεύθυνση: http://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/6764/1/REP-IIEURAF_Conference_Book_of_Abstracts.pdf

Το συνέδριο έκλεισε με εκδρομή η οποία περιλάμβανε παραδείγματα παραδοσιακών και σύγχρονων αγροδασοπονικών πρακτικών.

ΜΕΡΟΣ Γ - ΚΟΣΜΟΣ

Νέος Οδηγός για την Ανάλυση της Συμμετοχής των Γυναικών στην Αγροδασοπονία

Σε κάθε χώρα σε όλο τον κόσμο, οι γυναίκες συμμετέχουν ενεργά στη διαχείριση των δασικών πόρων (είτε μεμονωμένων δένδρων, είτε δασών, είτε αγροδασικών συστημάτων), αλλά η συμβολή τους παραμένει σε μεγάλο βαθμό υποτιμημένη. Ο εντοπισμός αυτής της συμμετοχής (και συμβολής), καθώς και τα εμπόδια που ορθώνονται στη συμμετοχή των γυναικών, και κατ' επέκταση στην ανταμοιβή τους, αποτελεί το σημείο εκκίνησης για την ανάπτυξη παρεμβάσεων που μπορούν τελικά να συμβάλλουν στην ισότητα των φύλων.

Το κενό γνώσης στη μεθοδολογία συλλογής δεδομένων και της χρήσης των εργαλείων ανάλυσης των ζητημάτων των δύο φύλων, που είναι κατάλληλα για ένα συγκεκριμένο πρόβλημα, έρχεται να καλύψει το Παγκόσμιο Κέντρο Αγροδασοπονίας (WAC, World Agroforestry Centre) με την έκδοση του Οδηγού [In Equal Measure: A User Guide to Gender Analysis in Agroforestry](#). Η έκδοση αποσκοπεί στο να βοηθήσει τους ειδικούς στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες να προσεγγίσουν και να αναλύσουν αποτελεσματικότερα τα προβλήματα ισότητας των δύο φύλων στα πεδία εργασιών τους. Σύμφωνα με την κ. Delia Catacutan, εκπρόσωπο του Vietnam στο WAC, που προώθησε τη συγγραφή του Οδηγού "Εάν, ως ερευνητές, θέλουμε να διαδραματίσουμε ρόλο στη μείωση ή την εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών, τότε θα πρέπει να κατανοήσουμε καλύτερα το ρόλο της εξουσίας, των θεσμών και των πρακτικών που οδηγούν σε αυτές τις ανισότητες".

Οι γυναίκες είναι παραδοσιακά οι κύριοι συλλέκτες καυσόξυλων, φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών, και άλλων μη ξυλωδών προϊόντων από τα δάση και τα αγροδασικά συστήματα, αλλά ανταποδοτικά απολαμβάνουν μόνο ένα μέρος από τα οφέλη. Οι γυναίκες τείνουν να επικεντρώσουν

τις προσπάθειές τους σε περιοχές, στην αλυσίδα αξιών που παράγονται από τα αγροδασικά συστήματα, που χαρακτηρίζονται από χαμηλή ορατότητα και αναγνωρισιμότητα. Οι γυναίκες είναι γενικά σε μειονεκτική θέση ως προς την ασφαλή πρόσβαση και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας φυσικών πόρων, όπως δένδρα, δάση και γενικότερα εδαφοπονικοί πόροι, και υφίστανται διακρίσεις στην πρόσβαση πιστώσεων και τεχνολογίας. Εξαιρούνται πολλές φορές από τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο νοικοκυριού, κοινότητας, αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Σε πολλές περιοχές του κόσμου δεν λαμβάνουν βασική εκπαίδευση, απέχουν από τα δίκτυα επικοινωνίας (π.χ. κοινωνικά δίκτυα) και βρίσκονται σε πολύ μειονεκτική θέση για να επηρεάσουν την κατανομή των πόρων ή τη στόχευση της επιστημονικής έρευνας.

Γυναίκα περιποιείται Αγροδασικό σύστημα σε πλημμυριζόμενα εδάφη του Πακιστάν (<http://www.hydratelife.org/wp-content/uploads/2012/06/sgp-dot-undp-dot-org1.jpg>)

Η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε επίπεδο νοικοκυριών και κοινότητας έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στη βελτίωση της φυσικής αναγέννησης των δασών, στην αύξηση των αποδόσεων των καλλιεργειών, στη βελτίωση της διαχείρισης των δημοσιονομικών και στην προτεραιότητα χρηματοδότησης υπέρ της πρόληψης της φτώχειας και της χειραφέτησης των προγραμμάτων και της έρευνας.

Οι μέθοδοι και τα εργαλεία που περιγράφονται στο νέο Οδηγό σχεδιάστηκαν για να βοηθήσουν τους ερευνητές να εντοπίζουν τις ευκαιρίες για τη μόχλευση της ενδυνάμωσης και των αλλαγών χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και τη συνεργασία με όσους μπορούν να επιφέρουν αλλαγές, όπως η κυβέρνηση, η κοινωνία των πολιτών και η κοινότητα των δωρητών.

Υπάρχουν 15 διαφορετικές μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον Οδηγό, εκ των οποίων όλες χρησιμοποιούνται σήμερα στον εντοπισμό ζητημάτων προτιμήσεων, ρόλων και ισότητας των φύλων, κυρίως όσον αφορά στα δάση και τα αγροδασικά συστήματα. Οι μέθοδοι είναι όλες συμμετοχικές και ενσωματώνουν μια σειρά από εργαλεία, συμπεριλαμβανομένων της κατάταξης, της χαρτογράφησης, της μοντελοποίησης και των συμμετοχικών GIS.

Οι μέθοδοι που περιγράφονται στον Οδηγό χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό φυλετικών διαφοροποιήσεων στην αντίληψη και προτιμήσεις των υπηρεσιών οικοσυστήματος, των καλλιεργητικών συστημάτων, και στη φυλετική διαφοροποίηση στον καταμερισμό της εργασίας, στην παραγωγή, στην εμπορία των αγροδασικών προϊόντων, στη ροή γενετικού υλικού των δένδρων και άλλων θεμάτων. Στον Οδηγό περιλαμβάνονται επίσης οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα και στην απόκτηση πληροφοριών από τις γυναίκες σε θέματα γεωργίας και Αγροδασοπονίας. Για κάθε μέθοδο, αναφέρονται τα υλικά καθώς και τα

λεπτομερή βήματα που απαιτούνται, μαζί με τα πλεονεκτήματα της μεθόδου και τους περιορισμούς της. Για τις περισσότερες μεθόδους, παρέχονται παραδείγματα εφαρμογής των μεθόδων στο πεδίο.

Η κ. D. Catacutan πιστεύει ότι με την τακτική και συνεπή συλλογή δεδομένων φυλετικής διαφοροποίησης στο τρίπτυχο δένδρο/δάσος/άνθρωπος είναι δυνατό να εντοπιστούν διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά στις αντιλήψεις, στις εμπειρίες, στη συνεισφορά και στις προτεραιότητες. "Όταν η συλλογή δεδομένων συνδυάζεται με σχετικές αναλύσεις με βάση το φύλο, τότε μπορεί να συγκεντρωθούν πληροφορίες σε βάθος σχετικά με τη διαφοροποίηση των φύλων και, ειδικότερα, να προσδιοριστούν οι θεσμικοί, πολιτιστικοί, καθώς και οι παράγοντες στάσης που τροφοδοτούν αυτές τις διαφορές."

Ο Οδηγός αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια 3ήμερου workshop που διευκολύνθηκε από το Διεθνές Ινστιτούτο Αγροτικής Ανασυγκρότησης (IIRR, International Institute of Rural Reconstruction), με την υποστήριξη του CGIAR (Consultative Group on International Agricultural Research) Προγράμματος Έρευνας για τα Δάση, τα Δέντρα και την Αγροδασοπονία (FTA, Forest, Tree and Agroforestry). Ο Οδηγός είναι σύμφωνος με τη στρατηγική των δύο φύλων της FTA (βλέπε περισσότερα σε [Gender Strategy](#)) που δεσμεύεται να προωθήσει τις τεχνικές συμμετοχικής έρευνας, ευαίσθητη στην απάλειψη της διάκρισης των δύο φύλων. Τεχνικές που προωθούν την ένταξη, τη μάθηση και την ενδυνάμωση.

Άρθρο: Kate Langford (17 Ιουλίου 2014)

Περισσότερα: <http://www.worldagroforestry.org/newsroom/highlights/new-guide-gender-analysis-agroforestry>

Απόδοση: Σταματία Νασιάκου

Οικονομία και Περιβάλλον: Μία *win-win* Σχέση με Όχημα την Αγροδασοπονία στο Πακιστάν

Το Πακιστάν είναι μια χώρα με ακραίες κλιματικές συνθήκες, από πολύ θερμές έως πολύ ψυχρές, με βροχές όλο το χρόνο. Η υψηλότερη θερμοκρασία στην ήπειρο της Ασίας και η τέταρτη υψηλότερη θερμοκρασία στον κόσμο καταγράφηκε στο Πακιστάν με 53,5 °C. Επικρατούν επίσης κυκλώνες και ανεμοστρόβιλοι με την έναρξη της εποχής των μουσώνων από τον Απρίλιο μέχρι τον Ιούλιο. Ωστόσο, η πιο καταστροφική έκφραση του ακραίου κλίματος στο Πακιστάν είναι οι πλημμύρες.

Το 1950 οι πλημμύρες σκότωσαν 2910 ανθρώπους, το 1992 1834, το 1993 3084 και το 2010 οι πλημμύρες οφείλονται για το θάνατο 1781 ανθρώπων.

Εκτός από τις τρομερές απώλειες σε ζωές καταστράφηκαν σπίτια, επιχειρήσεις και καλλιέργειες. Η περιοχή Sindh, η οποία αποτελεί το «σιτοβολώνα» της χώρας, λόγω του εύφορου εδάφους της, χτυπήθηκε από πλημμύρες το 2011 με αποτέλεσμα να καταστραφούν 1,7 εκατομμύρια στρέμματα καλλιεργήσιμης γης. Εξυπακούεται ότι αυτό αποτελεί καταστροφή όχι μόνο για το γεωργό ο οποίος χάνει τις καλλιέργειες του, αλλά και τους άλλους ανθρώπους που εξαρτώνται από τις αυτές για τροφή. Έτσι, ζώντας με τις πλημμύρες, οι Πακιστανοί γεωργοί ψάχνουν τρόπους για να διασφαλίσουν τα προς το ζην παρά την εμφάνισή τους.

Ο Abdul Qadir Sha είναι ένας αγρότης στην περιοχή Sindh που καλλιεργεί παραδοσιακά βαμβάκι σε 56 στρέμματα. Οι καλλιέργειές του είχαν καταστραφεί στις πλημμύρες του 2010 και 2011 αφήνοντάς τον με καθαρή ζημία ύψους 4 εκατομμύρια Πακιστανικές ρουπίες ή 44.000 δολάρια ΗΠΑ. Ευτυχώς για αυτόν λίγα χρόνια νωρίτερα είχε φυτέψει δένδρα μάνγκο, χουρμαδιές (*Phoenix dactylifera*) και δέντρα neem (*Azadirachta indica*) σε όλη την καλλιέργεια του βαμβακιού του και κατά μήκος ενός αρδευτικού καναλιού χρησιμοποιώντας δασογεωργικές τεχνικές. Τα δένδρα αυτά επέζησαν των πλημμυρών. Αν και ο αγρότης είχε τεράστια απώλεια εισοδήματος από την καταστροφή της καλλιέργειας του βαμβακιού, αντιστάθμισε αυτή την απώλεια με την πώληση των καρπών από αυτά τα δένδρα, "μου παρείχαν αρκετά χρήματα για να επισκευάσω το αρδευτικό κανάλι, να αγοράσω βαμβακόσπορο, γεωργικά εργαλεία και φυτοφάρμακα ξανά για αυτή τη χρονιά". Τα δένδρα είχαν σώσει τα προς το ζην του!

Ο Abdul Qadir Sha συνειδητοποίησε ότι αυτά τα δέντρα λειτούργησαν ως δίκτυ ασφαλείας για τα έτη που οι πλημμύρες καταστρέφουν το εισόδημα που του παρείχαν τα φυτά του βαμβακιού, και τώρα διαδίδει σε άλλους αγρότες τα οφέλη της Αγροδοσοπονίας. Έτσι έπεισε πολλούς γεωργούς της περιοχής του να φυτέψουν δέντρα κατά μήκος των καλλιεργειών τους, ως μία φυσική εγγύηση έναντι των πλημμύρων. Τώρα ο Abdul Qadir Sha έχει 90 δέντρα μάνγκο, 20 χουρμαδιές και 25 δέντρα neem που του διασφαλίζουν εισόδημα σε έτη πλημμυρών ή όχι.

Επιπλέον επωφελείται το περιβάλλον. Τα φυτεμένα δένδρα βοηθούν στη μείωση της διάβρωσης του εδάφους και τη μείωση της εξάτμισης του νερού, αλλά υπάρχουν και άλλα επιπλέον οφέλη. Τα δέντρα βοηθούν στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, μπορούν επίσης να βοηθήσουν τη γονιμότητα του εδάφους.

Η κυβέρνηση του Πακιστάν προθυμοποιείται να χρησιμοποιήσει τα αγροδοσικά συστήματα. Στο Πακιστάν η αποψίλωση των δασών επηρεάζει την αστικοποίηση, το εμπόριο ξυλείας, τις κατασκευές και τη μεγάλης κλίμακας αγροτική ανάπτυξη. Το Πακιστάν θέλει να αυξήσει τις δασικές εκτάσεις από 2% έως 6% μέχρι το 2015 και η κυβέρνηση θεωρεί ότι τα αγροδοσικά συστήματα μπορεί να συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου.

Ο Abdul Qadir Sha και το κράτος του Πακιστάν υιοθέτησαν μια *win-win* προσέγγιση στην αντιμετώπιση των οικονομικών απωλειών λόγω περιβαλλοντικών καταστροφών, αλλά και στη "διασφάλιση" περιβαλλοντικών και κοινωνικών ωφελειών!

Άρθρο: Saleem Shaikh και Sughra Tunio

Πηγή: Thomson Reuters Foundation - (29 Μαΐου 2012)

Περισσότερα: <http://www.trust.org/item/?map=tree-planting-helps-pakistani-farmers-weather-floods>

Απόδοση: Μιχαήλ Βραχνάκης

Bioenergy Forum: Διερευνώντας τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας από τα δέντρα

Το *Bioenergy Forum* εποπτεύεται από το Παγκόσμιο Αγροδοσικό Κέντρο (World Agroforestry Centre, ICRAF)

Φυτεία κυπαρισσιού (Aberdare forest, Kenya). Φωτογραφία Daisy Ouya (ICRAF)

Η ζήτηση για ενέργεια σε όλο τον πλανήτη είναι τεράστια. Εάν όλη την ενέργεια που χρειάζεται ο κόσμος παράγονταν από το πετρέλαιο, θα απαιτούνταν περισσότερο από 13 δισεκατομμύρια τόνοι πετρελαίου σε ετήσια βάση! Πράγματι, πάνω από το ήμισυ της παγκόσμιας ενέργειας προέρχεται από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Ένα άλλο 30% προέρχεται από τον άνθρακα και την τύρφη και 5% από την πυρηνική ενέργεια.

Μόνο το 13% της ενέργειάς μας προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές. Εκτός εάν επέλθουν σημαντικές αλλαγές, η χρήση ενέργειας θα διπλασιαστεί, γεγονός που οδηγεί σε μια μακροπρόθεσμη αύξηση της θερμοκρασίας της ατμόσφαιρας που, σύμφωνα με τους περισσότερους επιστήμονες του κλίματος, θα οδηγήσει στη σημαντική υπέρβαση των ασφαλών ορίων για ζωή.

Το κунήγι για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας βρίσκεται σε εξέλιξη. Φωτοβολταϊκά πάνελ, ανεμογεννήτριες, γεννήτριες παλιρροϊκής ενέργειας, υδροηλεκτρικά εργοστάσια και άλλα αναπτύσσονται και χρησιμοποιούνται και αυξάνουν το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μας σύνολο. Αλλά μόνο το 10% της παγκόσμιας ενέργειας σήμερα προέρχεται από βιολογικές πηγές, των οποίων το 87% προέρχεται από βιομάζα. Λογικό, καθώς τα φυτά έχουν εξελιχθεί ως ιδιαίτερα αποτελεσματικοί δέκτες και χρήστες της ενέργειας του ήλιου για την παραγωγή βιομάζας. Αν μπορούσαμε να βρούμε αποτελεσματικούς τρόπους χρησιμοποίησης των βιολογικών πηγών για την παραγωγή ενέργειας, θα μπορούσαμε να **αναπτύξουμε πραγματικά συστήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας**.

Το ξύλο ήταν η κύρια πηγή ενέργειας της ανθρωπότητας από την ανακάλυψη της φωτιάς μέχρι τη βιομηχανική εποχή. Χωρίς το ξύλο, οι άνθρωποι δεν θα ήταν σε θέση να μαγειρεύουν την τροφή τους, να διατηρούν το περιβάλλον ζεστό και να προστατεύονται από τα αρπακτικά. Ίσως για το λόγο αυτό, στις αναπτυσσόμενες χώρες θεωρείται συχνά ως *πρωτόγονο* καύσιμο, συνδεδεμένο σε γενικές γραμμές με τη φτώχεια. Γεγονός που ίσως αποτυπώνεται στην εκτεταμένη αποψίλωση των δασών. Επίσης, κατηγορείται για το θάνατο χιλιάδων ανθρώπων, ως αποτέλεσμα των τοξικών αναθυμιάσεων που προέρχονται είτε για ανάγκες θέρμανσης ή ακόμα και προετοιμασίας του φαγητού. Ειδικότερα για το τελευταίο, τα δεδομένα του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO, Food and Agriculture Organization) των Ηνωμένων Εθνών δείχνουν ότι το μαγείρεμα με το ξύλο έχει ασήμαντη επίδραση στην αποψίλωση των δασών συνολικά. Και ενώ οι τοξικές επιδράσεις του καπνού του ξύλου μπορεί να είναι σοβαρές, υπάρχουν λύσεις, με τη χρήση βελτιωμένων κουζινών μαγειρέματος, λιγότερο τοξικών ειδών ξύλου και καλύτερα αεριζόμενων χώρων μαγειρέματος.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες οι γυναίκες και τα παιδιά βρίσκονται αντιμέτωποι με τη χρονοβόρα και κοπιαστική προσπάθεια να περπατήσουν μεγάλες αποστάσεις για να μαζέψουν καυσόξυλα. Αυτό τονίζει την ανάγκη για περισσότερα αγροδασικά συστήματα στις χώρες αυτές, ώστε να παράγονται καυσόξυλα επιτόπια στο αγρόκτημα (on farm production). Από την άλλη πλευρά, η μαζική παραγωγή ξυλάνθρακα σχετίζεται άμεσα με την εκτεταμένη αποψίλωση των δασών, ενώ οι προσπάθειες που έχουν γίνει για την απαγόρευση της παραγωγής, μεταφοράς και πώλησης του θεωρούνται μάλλον άστοχες. Μόνο στην Αφρική η βιομηχανία άνθρακα αποτιμάται στα 11 δισεκατομμύρια δολάρια. Έτσι προκύπτει η ανάγκη ρύθμισης της βιομηχανικής αυτής δραστηριότητας ώστε να καταστεί αειφορική.

Το πιο σημαντικό είναι ότι το ξύλο έχει τη δυνατότητα να είναι μια πραγματικά σύγχρονη μορφή καυσίμου με τεράστιες οι τεχνικές, οικονομικές και ρεαλιστικές δυνατότητες. Αποτελεί ειρωνεία ότι ενώ οι οργανισμοί αναπτυξιακής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες συχνά αποφεύγουν την υποστήριξη ενεργειακών συστημάτων με βάση το ξύλο, στις χώρες τους εφαρμόζουν πολιτικές για την αύξηση της χρήσης του ξύλου για ενεργειακούς σκοπούς.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για παράδειγμα, παράγει περισσότερα από 100.000 GWh ηλεκτρικής ενέργειας από βιομάζα κάθε χρόνο, με μεγάλο μέρος αυτής να προέρχεται από τα δέντρα, θέτοντας φιλόδοξους στόχους για αύξηση του ποσοστού αυτού στο μέλλον. Το 23% της ενέργειας της Φινλανδίας προέρχεται από το ξύλο, το οποίο είναι περισσότερο από ό, τι η συνολική παραγωγική ικανότητα στις περισσότερες χώρες της Αφρικής. Στη Σρι Λάνκα υπάρχουν επιχειρήσεις που καλλιεργούν *Gliricidia sepium* τόσο ως ζωοτροφή όσο και ως πρώτη ύλη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Τα ξυλώδη που παράγουν ελαιώδη φρούτα έχουν τη δυνατότητα να γίνουν σημαντικές πηγές βιοκαυσίμων, και άλλα με υψηλή περιεκτικότητα σε σάκχαρα μπορούν με απόσταξη να δώσουν αιθανόλη που χρησιμοποιείται ως μίγμα με τα συμβατικά καύσιμα.

Φυτεία *Gliricidia sepium* στη Sri Lanka (Λεπτομέρειες: <http://www.baintoncapital.com/sustainable-rural-wood-chip-production-in-sri-lanka/>)

Φυσικά, υπάρχουν προκλήσεις και κίνδυνοι. Αν το ζητούμενο είναι να γίνουν τα δέντρα σημαντική πηγή ενέργειας, τότε πρέπει να διασφαλίζεται η παραγωγή ενέργειας **στη βάση μιας πραγματικά ανανεώσιμης μορφής χωρίς να διακυβεύονται οι λοιπές υπηρεσίες των οικοσυστημάτων**. Πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι **ισοφαρίζεται η ζήτηση με την παραγωγή**, και ότι η παραγωγή ξυλώδους βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς **δεν ανταγωνίζεται σοβαρά την παραγωγή τροφίμων**. Χρειάζεται να κατανοηθούν πληρέστερα και σε βάθος τα συστήματα χρήσεων γης που ευνοούν τα ολοκληρωμένα συστήματα παραγωγής τροφίμων και ενέργειας. Χρειάζεται να **συλλέγονται και να αναλύονται οι πληροφορίες** που ήδη υπάρχουν για τα ενεργειακά συστήματα που στηρίζονται στην ξυλώδη βιομάζα, να **εντοπίζονται τα κενά γνώσης**, να **διεξάγονται έρευνες** και να **αναπτύσσονται νέα αποτελεσματικά ενεργειακά συστήματα**. Ακόμη πιο σημαντικό, θα πρέπει να κρατάμε τους φορείς χάραξης πολιτικής ενημερωμένους και να τους παρέχουμε υποστήριξη. Πρέπει να

τοποθετηθεί η παραγωγή ξυλώδους βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς στην ημερήσια διάταξη, ιδιαίτερα την περίοδο όταν συζητούνται οι ενεργειακές πολιτικές και λαμβάνονται αποφάσεις, και θα πρέπει να διαλύσουμε τους μύθους που κυκλοφορούν σχετικά με τη χρήση των δέντρων ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας.

Το **Bioenergy Forum** στοχεύει σε αυτές τις προκλήσεις. Θα το χρησιμοποιήσουμε για να εξερευνήσουμε τις διαφορετικές πτυχές της παραγωγής ξυλώδους βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς, και καλούνται να συμμετάσχουν όσοι έχουν πληροφορίες και ιδέες.

Πωλητές ξυλάνθρακα σε υπαίθρια αγορά στη Mozambique (Αρχεία ICRAF)

[Go to Bioenergy Forum](#)

Άρθρο: PhilipDobie

Πηγή: Thomson Reuters Foundation - (8 Ιουλίου 2014)

Περισσότερα: <http://blog.worldagroforestry.org/index.php/2014/07/08/bioenergy-forum-explore-renewable-energy-from-trees/#sthash.7PGlhafz.dpuf>

Απόδοση: Μιχαήλ Βραχνάκης

ΔΙΑΦΟΡΑ

World Agroforestry Centre - Ετήσια Έκθεση 2012-2013

Η τελευταία [Ετήσια Έκθεση \(Annual Report\) \(2012-2013\)](#) του Παγκόσμιου Κέντρου Αγροδασοπονίας (World Agroforestry Centre) είναι διαθέσιμη on line, με κεντρικά θέματα: τα σωστά δένδρα στο σωστό τόπο, δέντρα και κλιματική αλλαγή, υγεία και ασφάλεια, ζωντανός πλανήτης, θέματα αγοράς και εσωτερική λειτουργία του Κέντρου. Επίσης γίνεται αναφορά στα ερευνητικά επιτεύγματα του Κέντρου.

Κλικάρετε στη φωτογραφία παρακάτω για να κατεβάσετε την Έκθεση.

Προσεχή συνέδρια και επιστημονικές συναντήσεις

[ICRAF Science Week](#)
Σεπτέμβριος 8, 2014

[24th IUFRO World Congress](#)
Οκτώβριος 5, 2014

[Convention on Biological Diversity 12th Conference of the Parties](#)
Οκτώβριος 6, 2014

[UNFCCC COP 20](#)
Δεκέμβριος 1, 2014

Ενδιαφέρον video για τα Αγροδασικά Συστήματα της Γαλλίας (με Αγγλικούς υπότιτλους)

<https://www.youtube.com/watch?v=vfCPs-Uyvt8>

Agroforestry, stakes and perspective

Υπεύθυνοι έκδοσης:
Μ. Βραχνάκης, Μέλος ΕΑΔ
Ά. Σιδηροπούλου, Ταμίας ΕΑΔ
Κ. Μαντζανάς, Γ. Γραμματέας ΕΑΔ

Μπορείτε να μας επισκεφθείτε και να στέλνετε ενημερωτικό και φωτογραφικό υλικό και στην ιστοσελίδα του ΕΑΔ στο facebook: <https://www.facebook.com/agrodasikodiktuo>